

Aprašymas

2015 m. gruodžio 12 d. Paryžiuje 195 šalys priėmė Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos, kuriame išdėstyta globalus veiksmų planas, kuriuo siekiama, kad visuotinis klimato atšilimas būtų mažesnis nei 2 °C.

Pagal Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos ir Europos Sąjungos klimato kaitos politiką Lietuva yra įsipareigojusi iki 2030 m. padidinti energijos vartojimo efektyvumą mažiausiai 40 %. Reikia pažymėti, kad pagal Paryžiaus susitarimą 2018 m. numatoma peržiūrėti įsipareigojimus ir tikėtina, kad išsivysčiusios šalys (įskaitant Lietuvą) turės padidinti savo įsipareigojimus, todėl Lietuva turi aktyviau skatinti energijos vartojimo efektyvumo didinimą.

Mokslininkai, išanalizavę energijos taupymo potencialą, patvirtino, kad beveik 50 % energijos taupymo potencialo yra gyvenamųjų namų sektoriuje, todėl kompleksinis energijos vartojimo efektyvumo didinimas gyvenamuosiuose namuose yra vienas iš pagrindinių būdų, leidžiančių gerokai sumažinti energijos suvartojimą bei siekti švaresnės ir sveikesnės gyvenimo aplinkos.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytus faktus Lietuvos nacionalinėje energetikos nepriklausomybės strategijoje buvo nustatytas valstybės ilgalaikis prioritetas – skatinti efektyvesnę energijos vartojimą namų ūkiuose ir visuomeniniuose pastatuose.

2014 m. atliktas energijos vartojimo efektyvumo sektoriaus išankstinis vertinimas parodė, kad daugiabučių namų sektoriaus modernizavimo finansavimo trūkumas iki 2023 m. viršija 1 mlrd. eurų. Siekdama sumažinti šį finansavimo trūkumą ir pasiekti nacionalinius energijos vartojimo efektyvumo tikslus, finansuojant daugiabučių namų efektyvaus energijos vartojimo projektus, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ketina išleisti Vyriausybės vertybinius popierius – žaliąsias obligacijas (angl. *green bond*) – ir gautas lėšas panaudoti daugiabučių namų modernizavimo projektams finansuoti.

Vyriausybė žaliųjų obligacijų lėšomis teiktų valstybės perskolinamą paskolą iki 10 metų laikotarpiui Viešųjų investicijų plėtros agentūrai¹ (VIPA). Gautą paskolą VIPA numato naudoti daugiabučių namų modernizavimo projektams, didinantiems energijos vartojimo efektyvumą ir mažinantiems šildymo išlaidas, finansuoti.

Žaliųjų obligacijų emisija leidžiama remiantis 2017 m. Tarptautinės kapitalo rinkos asociacijos (angl. *International capital market association* – ICMA) patvirtintais Žaliųjų obligacijų principais² (angl. *Green Bond Principles*).

1. Lėšų panaudojimas

Žaliųjų obligacijų emisijos lėšos bus naudojamos Finansų ministerijos, suteikiant paskolą VIPA, kuri šiomis lėšomis finansuos tinkamus daugiabučių namų energijos vartojimo efektyvumo projektus (toliau – tinkami

¹ VIPA – tai valstybės įsteigta finansų įstaiga, kurios tikslas – finansuoti ir skatinti tvarią plėtrą tuose sektoriuose, kurių finansavimas rinkos sąlygomis yra nepakankamas. 2018 m. VIPA siekia tapti nacionaline plėtros institucija (NPI). Šiuo metu institucija orientuojasi į finansines priemones energijos vartojimo efektyvumo sektoriuje, naudodama įvairius (įskaitant Europos strateginių investicijų fondo (ESIF), tarptautinių bei vietinių bankų ir pan.) išteklius. Nuo įsteigimo 2014 m. iki 2018 m. pirmojo ketvirčio pabaigos VIPA sutelkė ir valdė daugiau nei 300 mln. eurų lėšų (daugiau informacijos galima rasti www.vipa.lt).

² <https://www.icmagroup.org/assets/documents/Regulatory/Green-Bonds/GreenBondsBrochure-JUNE2017.pdf>.

projektai), vadovaudamasi Vyriausybės patvirtinta Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programa. Gautos iš žaliųjų obligacijų lėšos bus naudojamos tinkamiems projektams finansuoti ar refinansuoti.

Lėšų panaudojimas tiesiogiai susijęs su siekiamu tikslu – spręsti problemas, susijusias su didėjančiu (iškastinio) kuro panaudojimo, didėjančiu energijos poreikiu ir išmetamomis šiltnamio efektą sukeliančiomis dujomis, finansuojant daugiabučių namų modernizavimą ir didinant visuomenės informuotumą apie pastatų energinį naudingumą ir energijos taupymą. Papildomai (papildoma socialinė nauda) numatoma, kad toks finansavimas padidins būsto vertę ir užtikrins geresnę gyvenimo kokybę, komfortą ir estetiką.

Vadovaujantis ICMA principais tinkami projektai priskiriami prie šių kategorijų projektų: atsinaujinančių išteklių energijos, energijos vartojimo efektyvumo ir (arba) žaliųjų pastatų.

2. Projekto vertinimo ir atrankos procesas

VIPA finansuos tinkamus projektus, kuriuos įgyvendinus numatoma pasiekti didesnę nei 40 proc. energijos vartojimo efektyvumą. Tinkamų projektų techninį vertinimą (įskaitant energijos vartojimo efektyvumo vertinimą) atliks nepriklausoma Būsto energijos taupymo agentūra prie Aplinkos apsaugos ministerijos (BETA).

VIPA vykdys projektų finansinį, reputacijos, valdymo pajėgumų ir rizikos vertinimą bei atrankiniu būdu atliks administracinius auditus projektų įgyvendinimo vietose.

Siekdama užtikrinti atitiktį teisiniams reikalavimams Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos reguliariai atliks planuotus ir neplanuotus patikrinimus tinkamų projektų įgyvendinimo vietose, siekdama įsitikinti, kad vykdomos veiklos atitinka projektinius įsipareigojimus, techninius reglamentus ir kitus teisės aktus.

3. Lėšų valdymas

Lėšos, gautos iš žaliųjų obligacijų, bus paskolintos VIPA, o ši atidarys atskirą šių lėšų sąskaitą ir tvarkys atskirą jų apskaitą. Šioje sąskaitoje bus atliekamos šios operacijos:

- gautos paskolos lėšų įskaitymas ir tvarkymas;
- mokėjimai rangovams, įgyvendinantiems tinkamus projektus;
- kitų, su tinkamais projektais susijusių, mokėjimų vykdymas;
- perskolinčių lėšų grąžinimo įskaitymas.

Lėšos specialiojoje sąskaitoje bus tvarkomos laikantis patikimo finansų valdymo principo ir vadovaujantis reglamentuojančiomis taisyklėmis. VIPA apskaitos politikos apraše numato, kad sandoriai bus tinkamai sužymėti atskirais apskaitos kodais siekiant mokėjimų, siejamų su žaliosiomis obligacijomis, operacijų atsekamumo.

4. Ataskaitų teikimas

Tam tikri rodikliai buvo atrinkti tinkamų projektų rezultatams stebėti:

- pastatų energinis naudingumas prieš modernizavimą ir po jo;
- į atmosferą išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio pokytis;
- daugiabučių namų, kurių modernizavimas buvo finansuojamas, skaičius;

Tinkamų projektų stebėseną organizuoja ir atlieka BETA. Kasmet BETA parengiamų ataskaitų pagrindu VIPA išleis metinę veiklos ataskaitą, kurioje bus pateikta papildoma (taip pat ir ICMA rekomenduojama) informacija.